

Europees congres Prophetic Pastoral Care and Counselling & Vlaamse dag rond profetisch pastoraat

Situering

Sinds het begin van de jaren zeventig wordt er om de vier jaar vanuit het ECPC (European Council of Pastoral Care and Counselling) een congres georganiseerd rond pastorale zorg en counseling.¹ Uniek aan deze congressen is dat zij oecumenisch van aard zijn en dat er diverse beroepsgroepen aan deelnemen: pastores, therapeuten, pastorale supervisors, vormingswerkers en academici. In dit verslag wil ik kort terugblikken op het laatste congres dat in 2009 van 20 tot 24 augustus in Leuven plaatsvond. Het kreeg als thema mee: *Prophetic Pastoral Care and Counselling*. Er namen een honderdtal deelnemers uit diverse Europese landen aan deel. Het thema van het congres werd hernomen tijdens een Vlaamse studiedag op 19 november, die gekoppeld werd aan de viering van het emeritaat van de Leuvense professor Kris Depoortere.

De inhoudelijke uitwerking van het congres en de studiedag was in handen van een lokale werkgroep. Die bestond uit vertegenwoordigers van het *Academisch Centrum voor Praktische Theologie* (K.U.Leuven), met name Prof. Annemie Dillen, Prof. Axel Liégeois en Dr. Anne Vandenhoeck, en twee vormingswerkers werkzaam binnen de Vlaamse Kerk, Erik Herrebosch (CCV in het Bisdom Antwerpen) en Dr. Dominiek Lootens (Caritas Antwerpen & Caritas Vlaanderen).

Voor de leden van de lokale werkgroep waren er tal van redenen om te kiezen voor het genoemde thema. Vooreerst was er een kerkelijke reden. Tussen oktober 2006 en november 2007 vond er in de Vlaamse bisdommen een Bijbelronde plaats. Aan het Bisdom Antwerpen werd toen gevraagd om de twaalf kleine profeten uit het Oude Testament aan het woord te laten. Uit de daarbij horende publicatie kwam de actualiteit van de boodschap van die profeten duidelijk naar voren.² Een tweede reden had te maken met de werking van het expertisenetwerk zorgpastoraat. Dit netwerk was tussen 2007 en 2009 actief in de schoot van het *Academisch Centrum*. De academici van het *Centrum* gingen toen de dialoog aan met een aantal pastores die werkzaam zijn in gezondheids- en welzijnsvoorzieningen en ontwikkelden samen met hen een visietekst op pastorale zorg.³ De deelnemers aan dit netwerk voelden zich tijdens hun gezamenlijk denkproces uitgedaagd om na te denken over de profetische rol van een pastor. Er waren daarnaast ook academische redenen. Bij de leden van de lokale werkgroep leefde er het besef dat er binnen de praktische theologie toenemend het belang wordt ingezien van een profetische benadering van pastorale zorg.⁴ Ten slotte speelden

---

¹ www.ecpcc.info.

² Paepen, B., Otten, M. & Mannaerts, R., *Godspraak. De twaalf kleine profeten*, Halewijn, Antwerpen, 2007.

³ Dillen, A., Liégeois, A. & Vandenhoeck, A., *De moed om te spreken en te handelen. Profetisch pastoraat*. Halewijn, Antwerpen, 2009, p. 212-232.

⁴ Een belangrijke stimulans hiertoe werd ondermeer gegeven door Pattison, S., *A Critique of Pastoral Care*, SCM, London, 2000²; Gerkin, C., *Prophetic Pastoral Practice: A Christian Vision of Life together*, Abingdon,

zeker ook maatschappelijke thema's mee bij de selectie van het thema. Gedacht werd ondermeer aan de economische en ecologische crisis, de commercialisering van het zorgaanbod, de armoede- en vluchtelingenproblematiek. De keuze voor profetisch pastoraat werd enthousiast onthaald door het bestuur van het ECPC. Samen met de werkgroep waren zij ervan overtuigd dat een uitwisseling hierover met Europese collega's inspirerend kon zijn. Door het lokale comité werd ervoor gekozen om dit thema tijdens een Vlaamse studiedag op 19 november 2009 te hernemen.

Het congres bestond uit voordrachten, workshops, papers, gespreksgroepen, oecumenische bezinningsmomenten en het bezoek van lokale initiatieven in Antwerpen. De Vlaamse dag bestond uit voordrachten, workshops en gespreksgroepen. Het is niet mijn bedoeling om hier een compleet overzicht te geven van het verloop van de beide initiatieven. Dit is elders al gebeurd.⁵ Wel wil ik enkele inhoudelijke vragen noemen die tijdens het congres en de Vlaamse dag aan de orde waren.⁶ Een brede waaier aan theoretische en praktische reflecties op die vragen hebben ook hun neerslag gevonden in een nieuwe Leuvense publicatie.⁷

1. Wat zijn de kenmerken van een Bijbelse profeet?

Op de eerste dag van het congres concentreerde Prof. Em. Roger Burggraeve (KULeuven) zich tijdens zijn voordracht op het spreken en handelen van Jezus en zijn verkondiging van het Rijk Gods. Hij benadrukte hoe bij Jezus gerechtigheid en barmhartigheid voortdurend samen gaan. Het fundament voor zijn optreden vindt Jezus in een liefdevolle God, die tegelijk de Barmhartige en de Rechtvaardige is. Jezus treedt op als een geroepene die spreekt en handelt in de naam van God.

De roeping van een profeet gebeurt vanuit een contrastervaring. Hij wordt geraakt door de ellende van de concrete mensen die hij ziet en het onrecht waarmee hij wordt geconfronteerd. Die ellende en dat onrecht staan in schril contrast met de boodschap van het Rijk Gods. Ondanks de weerstand die de profeet in zichzelf en in zijn of haar omgeving ervaart, zet de botsing tussen het visioen en de werkelijkheid de profeet er onherroepelijk toe aan om te spreken en te handelen. Doordat hierdoor de status quo in vraag wordt gesteld, is het niet uitgesloten dat de profeet zijn engagement met zijn leven moet bekopen.

2. Wat zijn de kenmerken van onze samenleving?

Prof. Elaine Graham (UManchester) begon haar bijdrage vanuit de empirische vaststelling dat de toename van economische welvaart de mensen in onze westerse samenleving niet noodzakelijk gelukkiger maakt. Tegelijk blijkt hoe leden van geloofsgemeenschappen in hun leven meer welzijn kunnen ervaren. In onze samenleving lijken welvaart en welzijn in spanningsverhouding met elkaar te

---

Nashville, TN, 1991; vgl. Lootens, D., *Leven in tegenspraak. Perspectieven op pastorale vorming*, Halewijn, Antwerpen, 2008.

⁵ Zie hiervoor www.pastoralezorg.be; doorklikken naar het nieuwsbriefarchief.

⁶ Met dank aan Prof. Annemie Dillen, die mij haar samenvattende notities over het congres heeft bezorgd.

⁷ Dillen, A., Liégeois, A. & Vandenhoeck, A., *De moed om te spreken en te handelen. Profetisch pastoraat*. Halewijn, Antwerpen, 2009.

staan. De kerken hebben voor haar als profetische taak hun geloofskapitaal in te zetten om samen met anderen te streven naar meer welzijn in de wereld.

De maatschappelijke problemen zijn complex en hebben wereldwijde vertakkingen. Om hiermee om te gaan is een veelheid van strategieën noodzakelijk. In zijn voordracht vergeleek Prof. Jacques Haers (KULeuven) de bijdrage van pastorale actoren met een 'lappendeken'. Hij concentreerde zich vanuit een bevrijdingstheologische invalshoek op de milieuproblematiek, die tegelijk een sociale problematiek is. Er is zowel nood aan academici die de situatie analyseren, als aan mensen die op de diverse niveaus in de samenleving signalen kunnen opvangen en initiatieven nemen. Het gaat erom zich zowel te positioneren tegenover onrechtvaardige machtsstructuren, als om te werken aan alternatieve gemeenschapsvormen waarin gemarginaliseerde mensen echt worden gezien en gehoord in hun ecologische context.

Prof. Hetty Zock (RUGroningen) stond vanuit een psychologische invalshoek stil bij het pluralistische en postmoderne karakter van de samenleving. De hedendaagse westerse mens wordt uitgedaagd om bij zijn identiteitsvorming diverse, vaak tegenstrijdige en relatief autonome stemmen met elkaar in dialoog te brengen. Cruciaal hierbij is dat de ondergeschikte stemmen mee in dit gesprek worden betrokken. Men zou in dit verband kunnen spreken over kleine profetische stemmen. Door die stemmen in spanningsverhouding te brengen met meer dominante stemmen, kan er bij het subject een transformatie plaatsvinden, waarbij er een perspectiefwissel optreedt en de persoonlijke identiteit wordt verbreed en verdiept.

3. Wat verstaan we onder 'profetische' pastorale zorg

Uit het congres en de Vlaamse dag bleek dat de metafoor 'profetisch' op diverse wijzen met pastorale zorg kan worden verbonden. Zij kan als een overkoepelend begrip worden begrepen, waardoor alle dimensies van het handelen van een pastor vanuit die bril worden bekeken. Ook kan zij worden gezien als verwijzend naar een deeldimensie van het pastorale handelen die in een blijvende spanningsverhouding staat met de andere dimensies.

Prof. Herman Meininger (VUAmsterdam) beschouwde tijdens het congres de metafoor 'profetisch' als een bril waarmee men naar het geheel van pastorale zorg kan kijken. Hij maakte dit concreet door die metafoor in relatie te brengen met de presentiebenadering, toegepast binnen de context van de pastorale zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Uit die dialoog kwam naar voor dat de presentiebenadering in sterke mate een 'profetisch' karakter bezit. Tegelijk wees Meininger vanuit een eschatologisch perspectief op de grenzen van die benadering. Wat ontbreekt is de expliciete aandacht voor een semantische breuk in het pastorale handelen.

Op haar beurt onderscheidde Prof. Dr. Doris Nauer (PTHVallendar) op de Vlaamse dag in haar voordracht drie dimensies van pastorale zorg: de mystagogisch-spirituele, de pastoraalpsychologisch-ethische en de diakonaal-profetische. Ze koos er expliciet voor om de metafoor 'profeet' voor een deeldimensie van pastorale zorg te gebruiken. Zij somde een diversiteit aan mogelijkheden op om als pastor 'profetisch' te handelen in relatie tot de kerkelijke en maatschappelijke context.

Emeritaatviering Prof. Kris Depoortere

Na de studiedag vond er in de promotiezaal van de Leuvense universiteit de emeritaatviering plaats van Prof. Kris Depoortere. Als Vlaamse pastoraaltheoloog lag hij mede aan de basis van de oprichting van het *Academisch Centrum voor Praktische Theologie*. Hij blijft in de toekomst werkzaam als vicaris voor de diaconie binnen het Bisdom Brugge. Zijn vriend en collega Prof. Em. Tjeu van Knippenberg (Utrecht) hield een feestrede. Naar aanleiding van dit feestelijk afscheid verscheen er ook een speciaal nummer van het tijdschrift *Collationes* rond het thema van de kwetsbare mens.⁸

Als lid van het lokale comité van het congres en als medeorganisator van de studiedag heb ik bijzonder genoten van de samenwerking tussen het CCV, Caritas Vlaanderen en de het *Academisch Centrum*. Samen met de vele geëngageerde christenen, pastores, beleidsmakers en alle mensen van goed wil maken deze drie organisaties deel uit van een 'lappendeken' waarvan wij hopen dat het bijdraagt tot een meer barmhartige en rechtvaardige kerk en samenleving.

Dominiek Lootens

Lootens, dr. D., vormingsverantwoordelijke pastoraal & identiteit Caritas Antwerpen, stafmedewerker pastoraal & identiteit Caritas Vlaanderen, docent Theologie & Pflege PTHVallendar; TPC, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen. (dominieklootens@caritasantwerpen.be)

---

⁸ *Collationes*, jrg. 39, nr. 4.